

УДК 342.25(477)

DOI: 10.31359/1993-0941-2021-41-48

С. В. Болдирєв, доцент кафедри державного будівництва Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, науковий співробітник НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування НАПрНУ

О. О. Сидоренко, молодший науковий співробітник НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування НАПрН України

ТЕОРЕТИЧНО-ПРАВОВИЙ ЗМІСТ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ЯК ДЕРЖАВНИЦЬКОГО ІНСТИТУТУ

***Анотація.** У статті досліджуються актуальні питання сучасного державотворення в аспектах реформування територіальної організації публічної влади, впровадження розвиненого децентралізованого устрою. Проаналізовано різні позиції науковців щодо визначення поняття децентралізації, її ознаки, позитивні риси та переваги, а також типологія, класифікація та види децентралізації як державницького інституту.*

***Ключові слова:** децентралізація, поняття та ознаки децентралізації, класифікація та види децентралізації, децентралізація публічної влади.*

Постановка проблеми. Актуальність нашого дослідження зумовлена необхідністю проведення потужних і глобальних реформ у сфері місцевого самоврядування, особливо в частині

децентралізації влади на конституційному та законодавчому рівнях, впровадження дієвих демократичних і правових механізмів для майбутнього прогресивного державного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми, резюмовані в статті, є важливими та необхідними для розвитку української державності, тому активно досліджуються вітчизняними науковцями. Дану проблематику вивчають провідні вчені-конституціоналісти, адміністративісти, економісти, значної уваги заслуговують праці С. Г. Серьогіної, О. О. Петришина, О. М. Бориславської, С. Кішевського, О. В. Батанова, В. Борденюка, Н. Базавлука, В. Баштанника.

Мета статті – дослідження теоретико-правових основ децентралізації як державницького інституту для побудови нової системи організації публічної влади на загальнодержавному та місцевому рівнях.

Виклад основного матеріалу дослідження. Децентралізація публічної влади є однією з основних реформ на сучасному етапі державотворення в Україні. Її головна мета – побудова децентралізованої моделі організації влади, яка б була спроможна в умовах ринкової економіки результативно й ефективно впливати на процеси соціально-економічного і культурного розвитку територій, забезпечувала б якісний рівень надання управлінських послуг населенню на рівні європейських стандартів, була здатна до самовдосконалення і саморегуляції.

Децентралізація (від латинського *de* – заперечення, *centralize* – середній, центральний) визначається як «знищення, скасування або ослаблення централізації і розширення прав низових органів управління» [1]. На сьогодні чинне законодавство України не визначає поняття «децентралізації», «децентралізації публічної влади», хоча в минулому такі спроби були.

Аналіз наукових праць учених дозволяє виокремити три підходи щодо визначення поняття «децентралізація», а саме широкий підхід, вузький самоврядний підхід та вузький державницький підхід.

Прихильники першого (широкого) підходу вважають, що в процесі децентралізації повноваження передаються місцевим органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування:

– децентралізація – розширення повноважень органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади за рахунок повноважень центральних органів виконавчої влади з метою оптимізації і підвищення ефективності управління суспільно важливими справами, найповнішої реалізації регіональних і місцевих інтересів [2, с. 34];

– під децентралізацією влади розуміють передання функцій і повноважень щодо управління суспільними справами від центральних органів до органів місцевого самоврядування та територіальних органів державної влади [3, с. 179].

– децентралізація – процес передачі відповідальності за планування та реалізацію ресурсного забезпечення, розподілу й інших компонентів соціального управління від центральних органів державної влади до регіональних, місцевих органів державної виконавчої влади, органів місцевого самоврядування [4];

– децентралізація означає такий спосіб визначення та розмежування завдань і функцій, за якого більшість із них передається з рівня центральних органів на рівень нижчий і стає власним завданням і повноваженням органів нижчого рівня [5, с. 105];

– децентралізація в рамках публічної влади – це спосіб переміщення влади, повноважень із центру керованої системи на її периферію і зміцнення політико-правової самостійності периферійних підсистем – у випадку унітарної України – місцевих органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування (муніципальних утворень) [6, с. 272];

– децентралізацію слід розуміти як комплексний конституційно-правовий та галузево-правовий процес передавання повноважень публічної влади з державного на регіональний та/або муніципальний рівень з метою найповнішого забезпечення ефективного здійснення прав та законних інтересів громадян – членів місцевих громад шляхом максимального наближення до рівня відповідних громад фінансових ресурсів, матеріально-технічної бази, владних повноважень, адміністративних послуг, способів захисту та поновлення порушених прав [7].

Прихильники другого (вузького самоврядного) підходу вважають, що в процесі децентралізації повноваження передаються органам місцевого самоврядування, недержавним органам:

– децентралізація управління є більш ефективною моделлю щодо демократизації суспільної організації та створення умов для самоорганізації в державі. Децентралізація управління полягає в тому, що здійснення частини основних функцій управління на місцях входить у компетенцію об'єднань громадян, що мешкають на певній території, а також органів і посадових осіб, які не призначаються «зверху», а обираються населенням у межах територіальних громад [8];

– децентралізація – спосіб територіальної організації влади, при якому держава передає право на прийняття рішень із визначених питань або у визначеній сфері структурам локального або регіонального рівня, що не належать до системи виконавчої влади і є відносно незалежними від неї [9];

– децентралізація означає передачу права приймати рішення органам, які не підпорядковані центральним органам влади і яких обирають зацікавлені громадяни [10];

– децентралізація є своєрідною системою управління, за якої частина функцій центральної влади переходить до органів місцевого самоврядування [11];

– децентралізація є способом територіальної організації влади, при якому держава передає право на прийняття рішень по визначених питаннях або у визначеній сфері структурам локального або регіонального рівня, що не входять у систему виконавчої влади і є відносно незалежними від неї [12].

Прихильники третього (вузького державницького) підходу вважають, що в процесі децентралізації повноваження мають передаватися лише місцевим органам виконавчої влади, тобто центральний уряд має делегувати функції та повноваження не представницьким органам, а органам виконавчої влади на місцях:

– справжня децентралізація передбачає, насамперед, передачу повноважень центральної влади не представницьким органам місцевої влади (наприклад, генеральним і муніципаль-

ним радам у Франції), а представникам центральної виконавчої влади на місцях (префектам) [13];

– при децентралізації центральний уряд має делегувати функції та повноваження не представницьким органам, а органам виконавчої влади на місцях, зберігаючи міцну виконавчу вертикаль, що забезпечуватиме правопорядок у країні та її цілісність [14].

Спільним для усіх вищевказаних підходів є те, що повноваження вилучаються у центральної влади і передаються місцевим органам публічної влади. Разом з тим правова основа, форми і методи здійснення передачі (перерозподілу) повноважень на користь місцевих органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування різні. Тому в науковій літературі для характеристики процесу передачі повноважень місцевим органам виконавчої влади часто використовують поняття «деконцентрація» або «адміністративна децентралізація», а для характеристики процесу передачі повноважень органам місцевого самоврядування використовують поняття «децентралізація».

Змістовним є визначення, надане Центром політико-правових реформ України в роботі «Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України» [5]. У ній констатується, що в сучасних дослідженнях з адміністративного права під децентралізацією розуміють спосіб організації публічної влади в державі, відповідно до якого адміністративно-територіальні одиниці або інші територіальні утворення мають право самостійно вирішувати питання місцевого значення і реалізувати власні завдання, функції у межах, встановлених законодавством та під відповідальність уповноважених органів і посадових осіб, а втручання у їх діяльність може відбуватись винятково з метою нагляду за законністю в передбачених законом випадках та порядку.

До сутнісних елементів та ознак децентралізації влади слід віднести: а) передачу повноважень від органів влади вищого рівня до органів влади нижчого рівня; б) послаблення централізації системи управління; в) самостійність ухваленні рішень; г) посилення ієрархічної незалежності від органів державної влади й автономії в системі місцевого самоврядування; г) наближен-

ня влади до населення; д) вирішення питань місцевого значення з максимальним урахуванням інтересів громадян та покращення забезпечення прав і свобод людини; е) зменшення рівня державного патерналізму; є) посилення впливу громадськості на органи влади (контроль, підзвітність, відповідальність).

Незважаючи на переважно позитивну характеристику науковцями процесів децентралізації, багато дослідників указують на можливість виникнення серйозних ризиків і небезпек, як-то посилення нерівномірності розвитку регіонів, районів, міст, селищ, сіл, тому наголошують, що забезпечення ефективного публічного управління полягає в досягненні узгодженості різних інтересів через призму принципів централізації та децентралізації. Організаційно-правове забезпечення та реалізація оптимального співвідношення процесів централізації та децентралізації у сфері виконавчої влади неодмінно повинно підкріплюватись відповідними правовими гарантіями, що мають бути закладені в нормах права, які регулюють сферу виконавчої влади [15]. О. В. Батанов слушно зазначає, що стимулювання самоорганізації жителів за місцем проживання та здатність держави до самообмеження, гармонізація тенденцій централізації та децентралізації є неодмінною передумовою становлення конституціоналізму, розвитку місцевого самоврядування та інституціоналізації муніципальної влади у демократичній державі. Недовіру до своїх громадян та надмірну централізацію державної влади, як продемонстрував досвід радянської державності й невдалий досвід муніципального будівництва в сучасній Україні, неможливо поєднати з місцевим самоврядуванням. Суперечить йому й надмірне посилення децентралізації влади, наслідком якого може бути загальне послаблення державного начала [16, с. 12]. Науковці до переваг централізованого управління відносять: поліпшення контролю та координації; узгодження інтересів груп; ефективне використання центрального апарату; до недоліків – збільшення часу прийняття рішень; придушення ініціативи; затримання підвищення кваліфікації управлінців [17, с. 21].

Також виділяють таку типологію децентралізації залежно від суб'єкта і сфери впливу:

1) територіальна децентралізація (самостійні та незалежні органи публічної адміністрації для здійснення урядування на місцях, які перебувають поза ієрархічною системою та підпорядкуванням органам державної влади);

2) функціональна децентралізація (визнання державою самостійними та незалежними спеціалізованих організацій, яким передається певний обсяг завдань публічного характеру);

3) предметна децентралізація (професійне самоврядування, тобто система управлінських взаємовідносин між представниками певної професії, яку реалізує визначена на законодавчому рівні представницька організація, що перебуває під наглядом центру, тобто органів державної влади [18].

Економічна (ринкова) децентралізація передбачає процес приватизації державних функцій, завдань і бізнесу, а під адміністративною децентралізацією розуміють процес передачі управлінських функцій від центральних органів до місцевих, що має такі форми, як деконцентрація, делегування, деволуція (законодавча й адміністративна) і дивестування [19, с. 63–64].

Децентралізацію також розмежовують на такі види, як урядова, ідеологічна і технологічна. При цьому вони також мають свої підвиди. Урядова децентралізація, або «новий державний менеджмент», поділяється на політичну, адміністративну, фінансову, економічну, чи ринкову, і екологічну. Її ще можна класифікувати на територіальну, у процесі якої влада передається, наприклад, від центральної частини міста до його периферійних частин, і функціональну, коли прийняття рішень на вищих рівнях управління будь-якої гілки влади передається нижчому рівню або відбувається повна відмова від цієї функції шляхом приватизації. Ідеологічна децентралізація може бути лібертаріанською соціалістичною та вільного ринку, а технологічна – інформаційних технологій та освоєних технологій [20].

Таким чином, незважаючи на багатоаспектність поняття децентралізації, широту класифікації її видів, форм, моделей, у сутність і зміст цього процесу перш за все слід вкладати два основні аспекти. По-перше, розмежування повноважень і відповідальності між центральним, регіональним та місцевим управлінням, по-друге, – розширення можливостей участі

громадян у вирішенні політичних, економічних і соціальних проблем.

Узагальнений аналіз підходів до класифікації видів децентралізації дозволяє констатувати, що вона може розглядатись як:

- конституційна модель організації державної влади;
- самостійна форма реалізації функцій держави;
- сутнісна ознака федеративної держави;
- універсальний принцип організації публічної влади;
- правовий механізм розмежування повноважень між органами публічної влади різних рівнів;
- якісна ознака державного механізму;
- метод публічного управління;
- продуктивний спосіб оптимізації взаємодії рівнів публічної влади;
- процес удосконалення розвитку державності;
- засіб проти узурпації державної влади;
- фактор оцінки ефективності держави;
- репрезентативний критерій демократичності публічної сфери;
- фактор розвитку публічної сфери;
- елемент конституціоналізму.

У нашому дослідженні децентралізація публічної влади розглядається переважно у вузькому розумінні, як такий конституційний спосіб розосередження влади, при якому в установленому порядку, в передбачених межах, обсягах і формах здійснюється економічно обґрунтована передача владних повноважень із загальнодержавного на регіональний чи місцевий рівень влади.

При визначенні меж децентралізації слід розподіляти повноваження між органами публічної влади різного рівня таким чином, щоб, з одного боку, максимально наблизити процес прийняття рішень до громадянина, а з другого – забезпечити належну організаційну, матеріальну та фінансову основу для надання населенню повних та якісних публічних послуг відповідно до загальнодержавних стандартів.

Висновки. Резюмуючи вищенаведене дослідження, можна стверджувати, що децентралізація публічної влади є загально-

світовою тенденцією, і з кожним роком інституту децентралізації приділяється все більше уваги не лише теоретиками, а й практиками, він знаходить своє закріплення у багатьох актах на міжнародному, конституційному, законодавчому та підзаконному рівнях. Децентралізація публічної влади як важливий елемент конституціоналізму має дуже різні, а іноді навіть не схожі між собою тлумачення, тому вивчення зарубіжного досвіду децентралізації влади дасть можливість розробити більш якісні, нові інтерпретації поняття децентралізації публічної влади та розробити дієвий механізм її втілення в Україні.

Перевагами запровадження децентралізації є підвищення ефективності місцевих органів влади завдяки передачі повноважень на місця, поліпшення планування й ефективності роботи державної служби та її органів, одночасне досягнення регіональних і національних цілей, підвищення ініціативності працівників нижчого рівня, більш повне й ефективне використання людського потенціалу, підвищення мотивації праці, створення сприятливих умов для розвитку місцевого господарства, підвищення відповідальності місцевих органів за результати своєї діяльності, удосконалення соціально-економічного розвитку, сприяння розвитку демократичної держави.

Список використаних джерел

1. Словник іншомовних слів / уклад.: С. М. Морозов, Л. М. Шкаралупа. Київ : Наук. думка, 2000. С. 164.
2. Багмет М. О. Цінність місцевого самоврядування як демократичної форми децентралізації державно-владних повноважень. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»*. Сер.: Державне управління. 2010. Т. 125, вип. 112. С. 33–37. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdu_2010_125_112_9.
3. Манзя М. Шляхи реформування системи місцевого самоврядування України в умовах трансформаційних змін в Україні. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2016. Вип. 2. С. 176–182. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dums_2016_2_25.
4. Линьов К. О. Централізація, децентралізація та нелінійність у державному управлінні : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02. Київ, 2004. С. 7.

5. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / Бориславська О. М., Заверуха І. Б., Школик А. М. та ін. ; Центр політико-прав. реформ. Київ : Москаленко О. М., 2012. 212 с.
6. Баймуратов М. О. Децентралізація публічної влади в Україні та її роль у становленні компетенції місцевого самоврядування. *Децентралізація в Україні: законодавчі новації та суспільні сподівання*. Київ : Ін-т законодавства Верхов. Ради України, 2015. С. 272–275.
7. Калінкін А. С. Конституційна реформа у сфері децентралізації державної влади: проблеми теорії та практики : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Ужгород, 2016. С. 36.
8. Андрущенко В. Організоване суспільство / Ін-т вищої освіти АПН України. Київ, 2006. С. 346.
9. Шевчук Б. М. Децентралізація. *Енциклопедія державного управління* : у 8 т. / наук. редкол.: Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Т. 8: Публічне врядування / наук. редкол.: В. С. Загорський (голова), С. О. Телешун (співголова) та ін. ; Львів. регіон. ін-т держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2011. С. 166–167.
10. Роман В. Моделі децентралізації влади країн Європейського Союзу. *Теорія та практика державного управління*. 2016. Вип. 2. С. 206–213. URL: <http://lvivacademy.com/visnik12/fail/Roman.pdf>.
11. Бутурлакiна Т. О. Фiнансова децентралiзацiя як фактор економiчного зростання рeгiонiв. *Науковий вiсник Ужгородського унiверситету*. 2010. № 31. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Nvuuv/Ekon/2010_31/statti/4_8.htm.
12. Гурне Б. Державне управління / пер. з фр. В. Шовкун ; Ін-т держ. упр. та самоврядування при Кабінеті Міністрів України. Київ : Основи, 1993. С. 88.
13. Грицяк І. А. Державне управління в Україні: централізація і децентралізація. Київ : Вид-во УАДУ, 1997. С. 293–294.
14. Кампо В. М. Місцеві державні адміністрації як ланка системи органів виконавчої влади. *Юридичний вісник*. 1997. № 4. С. 63–67.
15. Нижник Н. Централізація та децентралізація у сфері виконавчої влади. *Проблеми реформування державної влади: конституційні та управлінські аспекти* : тези доп. і наук. повідомл. наук.-практ. конф. (Київ, 10–11 берез. 1995 р.). Київ : Рад. шк., 1995. С. 135–136.
16. Батанов О. Європейська традиція муніципального права: епоха формування та напрями розвитку. *Наукові записки Кіровоградського державного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Право*. 2017. Вип. 1. С. 12–19. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/snslnnp_2017_1_4.
17. Базавлук Н. Реалізація принципу децентралізації в публічному управлінні: організаційно-правові засади. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2016. Вип. 1. С. 18–24.

18. Пустовой В. С. Категорії централізації та децентралізації державної влади в державознавстві. *Актуальні проблеми держави і права*. 2009. № 49. С. 358–364.
19. Трешов М. Децентралізація як засіб ресурсної самодостатності територіальних громад: теоретичний аспект. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2015. № 2 (25). С. 60–69.
20. Впровадження зарубіжного досвіду децентралізації управління. URL: <https://decentralization.gov.ua/about>.

References

1. Morozov S. M., Shkaraputa L. M. (Eds.). (2000). *Slovyk inshomovnykh sliv*. Kyiv: Nauk. dumka. [in Ukrainian].
2. Bahmet M. O. (2010). Tsinnist mistsevoho samovriaduvannia yak demokratychnoi formy detsentralizatsii derzhavno-vladnykh povnovazhen. *Naukovi pratsi Chornomorskoho derzhavnoho universytetu imeni Petra Mohyly kompleksu «Kyievo-Mohylianska akademii»*. Ser.: *Derzhavne upravlinnia*, 125 (112), 33–37. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdu_2010_125_112_9. [in Ukrainian].
3. Manzia M. (2016). Shliakhy reformuvannia systemy mistsevoho samovriaduvannia Ukrainy v umovakh transformatsiinykh zmin v Ukraini. *Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriaduvannia*, 2, 176–182. http://nbuv.gov.ua/UJRN/dums_2016_2_25. [in Ukrainian].
4. Lynov K. O. (2004). *Tsentralizatsiia, detsentralizatsiia ta neliniinist u derzhavnomu upravlinni*. Candidate's thesis. Kyiv. [in Ukrainian].
5. Boryslavska O. M., Zaverukha I. B., Shkolyk A. M. (Eds.). (2012). *Detsentralizatsiia publichnoi vlady: dosvid yevropeiskykh krain ta perspektvyv Ukrainy*. Kyiv: Moskalenko O. M. [in Ukrainian].
6. Baimuratov M. O. (2012). Detsentralizatsiia publichnoi vlady v Ukraini ta yii rol u stanovlenni mistsevoho samovriaduvannia. *Detsentralizatsiia v Ukraini: zakonodavchi novatsii ta suspilni spovidannia* (pp. 272–275). Kyiv: Instytut zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy. [in Ukrainian].
7. Kalinkin A. S. (2016). *Konstytutsiina reforma u sferi detsentralizatsii derzhavnoi vlady: problemy teorii ta praktyky*. Candidate's thesis. Uzhhorod. [in Ukrainian].
8. Andrushchenko V. (2006). *Orhanizovane suspilstvo*. Kyiv. [in Ukrainian].
9. Shevchuk B. M. Detsentralizatsiia. (2011). In Zahorskyi V. S., Teleshun S. O. (Eds.). *Entsyklopediia derzhavnoho upravlinnia. Vol. 8: Publichne vriaduvannia* (pp. 166–167). Lviv: LRIDU NADU. [in Ukrainian].
10. Roman V. (2016). Modeli detsentralizatsii vlady krain Yevropeiskoho Soiuzu. *Teoria ta praktyka derzhavnoho upravlinnia*, 2, 206–213. <http://lvivacademy.com/visnik12/fail/Roman.pdf>. [in Ukrainian].

11. Buturlakina T. O. (2010). Finansova detsentralizatsiia yak faktor ekonomichnoho zrostantia rehioniv. *Nauk. visn. Uzhhorod. un-tu*, (31). http://www.nbuuv.gov.ua/portal/natural/Nvuu/Ekon/2010_31/statti/4_8.htm. [in Ukrainian].
12. Hurne B. (1993). *Derzhavne upravlinnia*. Shovkun V. (Transl.); In-t derzh. upr. ta samovriaduvannia pry Kabineti Ministriv Ukrainy. Kyiv: Osnovy. [in Ukrainian].
13. Hrytsiak I. A. (1997). *Derzhavne upravlinnia v Ukraini: tsentralizatsiia i detsentralizatsiia*. Kyiv: Vyd-vo UADU. [in Ukrainian].
14. Kampo V. M. (1997). Mistsevi derzhavni administratsii yak lanka systemy orhaniv vykonavchoi vlady. *Yurydychnyi visnyk*, 4, 63–67. [in Ukrainian].
15. Nyzhnyk N. (1995). Tsentralizatsiia ta detsentralizatsiia u sferi vykonavchoi vlady. *Problemy reformuvannia derzhavnoi vlady: konstytutsiini ta upravlinnski aspekty: tezy dop. i nauk. povidoml. nauk.-prakt. konf.* (Kyiv, 10–11 berez. 1995 r.). Kyiv: Rad. shk. [in Ukrainian].
16. Batanov O. (2017). Yevropeiska tradytsiia munitsypalnoho prava: epokha formuvannia ta napriamy rozvytku. *Naukovi zapysky Kirovohradskoho derzhavnoho universytetu imeni Volodymyra Vynnychenka. Seriia: Pravo, I*. http://nbuv.gov.ua/UJRN/snslnnp_2017_1_4. [in Ukrainian].
17. Bazavluk N. (2016). Realizatsiia pryntsyphu detsentralizatsii v publichnomu upravlinni: orhanizatsiino-pravovi zasady. *Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriaduvannia, I*, 11–19. [in Ukrainian].
18. Pustovoi V. S. (2009). Katehorii tsentralizatsii ta detsentralizatsii derzhavnoi vlady v derzhavoznavstvi. *Aktualni problemy derzhavy i prava*, (49), 358–364. [in Ukrainian].
19. Treshchov M. (2015). Detsentralizatsiia yak zasib resursnoi samodostatnosti terytorialnykh hromad: teoretychnyi aspekt. *Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriaduvannia*, 2 (25), 60–69. [in Ukrainian].
20. Vprovadzhennia zarubizhnoho dosvidu detsentralizatsii upravlinnia. <https://decentralization.gov.ua/about>. [in Ukrainian].

С. В. Болдырев, О. А. Сидоренко

**Теоретико-правовое содержание децентрализации
как государственного института**

Аннотация. Данная статья посвящена исследованию и анализу теоретико-правового содержания децентрализации как государственного института. Проанализированы различные точки зрения учёных в связи с определением понятия децентрализации, её признаков, положительных черт и преимуществ, а также типология, виды и классификация децентрализации как государственного института.

Ключевые слова: децентрализация, понятие и признаки децентрализации, классификация и виды децентрализации, децентрализация публичной власти.

S. V. Boldyriev, O. O. Sydorenko

Theoretical and Legal Meaning of Decentralization as a State Institution

Summary: *This article examines the topical issues of modern state making in the aspects of reforming the territorial organization of public authority and implementation of the developed decentralized structure. The work analyses various academic views on the definition of decentralization, its features, positive aspects and advantages, as well as the typology, classification and types of decentralization as a state institution.*

An analysis of scholars' works allows us to identify three approaches to defining the notion of «decentralization», namely the broad approach, the self-contained approach and the state-centric approach.

Adherents of the first approach (the broad approach) believe that in the process of decentralization powers are transferred to local bodies of executive power and local self-governance bodies. Adherents of the second approach (the narrow self-administrative approach) consider that in the process of decentralization the powers are transferred to local self-government bodies and non-powerful bodies. Proponents of the third approach (the narrow state approach) believe that in the process of decentralization, powers should be delegated only to local bodies of executive power, i.e. the central government should delegate functions and powers not to representative bodies, but to local bodies of executive power on the ground.

The essential elements and characteristics of decentralization of power include: a) transfer of powers from higher-level authorities to lower-level authorities; b) relaxation of centralization of the management system; c) autonomy in decision-making; d) strengthening of hierarchical independence in the system of state power and autonomy in local self-government; e) approaching the authorities to the population; f) resolving local issues with maximum consideration of the interests of the citizens and improving the protection of people's rights and freedoms; g) increasing the influence of the public on the authorities (control, accountability, responsibility).

They also distinguish the following typology of decentralization, depending on the subject and sphere of influence:

1) territorial decentralization (self-sustained and independent public administration bodies for the implementation of rule in places that are located below the hierarchical system and subordinate to the state authorities);

2) functional decentralization (recognition as independent of specialized organizations by the state, to which a certain amount of tasks of a public character is delegated);

3) *substantive decentralization (professional self-government, that is, a system of management relations between representatives of a certain profession, which is implemented by the legally designated representative organization, which is under the supervision of the center, that is, the bodies of state power).*

The benefits of decentralization have been identified as increasing the efficiency of local authorities through the transfer of powers to the local level, improved planning and efficiency of the public service and its bodies, simultaneous achievement of regional and national objectives and increased involvement of lower-level staff, increased and more efficient use of human potential, improved work motivation, and creation of favorable conditions for the development of local communities, increasing the responsibility of local authorities for the results of their activities, improving social and economic development and facilitating the development of a democratic state.

Keywords: *Decentralization, concepts and signs of decentralization, classification and types of decentralization, decentralization of public power.*